

FELJEGYZÉS

Marosvásárhely municípium lakosságának nemzeti összetételére vonatkozóan

– Az 1977-es népszámláláskor Marosvásárhely municípium lakossága 130 051 lélekszámú volt

– ebből: 46 558 román 35,8%
81 151 magyar 62,4%
2342 más nemzetiségű 1,8%

– 1985. január 1-jén Marosvásárhely municípium lakossága 154 904 lakos volt

– ebből: 66 420 román 42,9%
85 176 magyar 55,9%
(tulajdonképpen 55% – az én megj. – C. M.)
3308 más nemzetiségű 1,2%
(tulajdonképpen 2,1% – az én megj. – C. M.)

– Abhoz, hogy Marosvásárhely municípium román lakossága a következő két évben elérje az összlakosság 50%-át vagy meg is haladja azt, engedélyt kell kapnunk arra, hogy ebben az időszakban a város szocialista egységei kb. 7600 román nemzetiségű családot vegyünk fel, átlagosan 3 személyt számítva családonként, azaz 22 800 személyt, így a következő öt éves terv végéig a municípium román nemzetiségű lakossága az összlakosság kb. 58–60%-át teszi majd ki. Marosvásárhely, 1985. november 1.

Az 1992-es népszámlálás adataihoz viszonyítva az idei népszámlálás előzetes eredményei Marosvásárhely municípiumban a következő különbségeket mutatják:

Év	Össz-lakosság	Románok	Magyarok	Más nemz.	Nem nyil.
2002	149 577	75 316	69 804	4423	34
1992	164 445	75 851	84 448	4143	3

Minden magyarát fölösleges.

*

Néhány éve volt politikai foglyok, a velük készített interjúk során, bevallották nekem, hogy abban a pillanatban leszel valóban „politikai rab” (a kifejezés tőlük származik), amikor először álmomod azt, hogy rabruha van rajtad. Azt hiszem, hogy – természetesen más összefüggésben – hasonló kellemetlen felismerés – a kisebbségi létre való eszmélés – lett úrrá Makrai Sándor erdélyi református lelkészen is, mielőtt 1937-ben megírta volna robbanó hatását, izgatós és ugyanolyan mértékben tragikus *Nem lehet* című írását¹. Azóta a romániai magyarság többszöri megpróbáltatásán és néhány rövid, kegyes időszakon ment keresztül. Úgy hiszem, ilyen kritikus pillanat a mostani is. A drasztikus (a népszámlálás előzetes eredményei szerint az utóbbi tíz évben körülbelül 200 000 fős) népességcsökkenésnek és annak a sötét kilátásnak, hogy ez a folyamat a jövőben sem áll meg, közösségi szinten csakis negatív hatása lehet. Azt az emberi magatartásváltozást, ami annak a következménye, hogy az alyan tud a kutatók által megfigyeléséről, a társadalomtudományokban *Hawthorne-effektusnak* nevezzük. A romániai magyarok esetében a magatartást befolyásoló tényező tulajdonképpen *post-factum* jelentkezik annak a folyamatnak a tudomásulvételével egy időben, aminek első fázisai már végbementek. Olyan pszichológiai küszöb előtt állnak tehát, melyet át lehet vagy nem lehet átlépni.

A következő lépés természetesen az lenne, hogy feltegyük a kérdést:

Anik Sándor: Folk Art, 2002

„mit lehet tenni?” A jelenlegi kormányon levők részéről a dolgok elég egyszerűeknek tűnnek. A látszólag nyugodt együttélést az RMDSZ-szel szabályosan visszatérő (és időzített), a kétoldalú egyezményre vonatkozó figyelmeztetések, illetve hivatkozások időszakai tarkítják, s eközben úgy tűnik, hogy a PSD-kormány nemigen aggódik a magyar kérdés és ennek a külvilág felé mutatott fétiszált képe miatt. Csakhogy a PSD és az RMDSZ közötti „béke és barátság” nem szükség szerűen jár együtt a PSD és a magyar választók közti hasonló viszonytal. Az már csaknem biztos, hogy az RMDSZ jelenlegi vezetői egyre inkább kizárólagosan *politikai* és egyre kevésbé szimbolikus vagy erkölcsi síkon képviselik a magyarságot. Az átszocializálódási folyamat teljében, hogy willkymickai megállapításal éljek, az RMDSZ félig-meddig „elbukarestiesedett” vezetői egyre messzebb kerülnek az öket megbízók – a hű és következetes magyar választópolgárok – modelljétől. A szavazók-megszavazottak kölcsönös egymás-megítélése az előbbiekről egyre inkább a megalkuvás felé tolik el. Ha összehasonlítjuk azokat a legkevésbé sem ortodox gesztusokat, amelyeket a magyarok (is) tettek az urnák elhagyása után az utolsó elnökválasztások második fordulóján (az Iliescura való negatív szavazás következtében) és a Năstase meg Markó urak találkozásai alkalmából megjelenő egyre protokollárisabb mosolyokat, világossá válik, hogy az RMDSZ-re szavazók egyre kevésbé ismernek magukra az öket képvise-

lőpolitikai tetteiben, és hogy az a létjogosultság és megbecsülés, amelynek az RMDSZ választói körében örvendett, már nem a régi. (Mégiscsak nagyfokú, óriási mértékű ártatlanság szükséges ahhoz, hogy ha csak addig is amíg átjutsz a túlsó partra, politikai szövetségese maradj annak a pártnak, amelynek vezetője szerint, ha Tökés László – vagyis saját tiszteletbeli elnököd – románként születik, Vadim Tudornak hívnák.)

Az RMDSZ szavazói és megszavazottjai közti kapcsolat bizonytalan jellegéhez hozzáadódik annak a megosztottságnak az átvétele is, amely az az évi magyarországi választásokon a politikai szinten lecsapódott. Tehát régebbi, lappangó konfliktusok fokozódásának és felélénkülésének tanúi vagyunk a szövetségben belül. A meglévő csoportok különböző szempontok, illetve összegegyeztetetlenségek szerint különülnek el: a jelenlegi vagy a volt budapesti kormányzat iránti rokonszenv; túlnyomóan nosztalgikus, illetve túlnyomóan pragmatikus beállítottság; a regionalizmus kérdésének különböző prioritási foka; hatástalan morálizáló álláspontok, illetve olyanok, amelyek nem tartják igazán értékesnek azokat; fiatalok párhuzamos, egyik vagy másik csoportosulást támogatta táborai stb. Ez a kép még kiegészül az RMDSZ-en kívül álló magyar polgári és politikai erővel, amelyek rendszerint ellenzik a szövetség jelenlegi politikáját (lásd Székelyudvarhely, Gyergyószentmiklós és más jelentős magyar lakossággal rendelkező helységek helyi választásainak esetét). Nem kizárt, hogy a jövőben nőni fog ezek száma, és a következő választásokon a helyzet csak bonyolódik.

Az RMDSZ-en belüli szakadások tehát ismertek és egyre tisztábban láthatóak. A mérsékelt marosvásárhelyiek csoportjához (Markó Béla, Frunda György, Borbély László) viszonyítva a Reform Tömörülés (ex)temesvári „szélsőségei” (Toró Tibor, Szilágyi Zsolt, Tökés László), úgy tűnik, egyre közelebb kerülnek a magyar választók elvárásaihoz. Mellettek létezik még egy liberális és egy polgári szárny, valamint néhány személység (mint Verestőy Attila, Ráduly Róbert stb.), akiket nehéz valamilyen csoportba sorolni. Végső soron az RMDSZ sem kivétel az utóbbi tíz év fontosabb romániai politikai pártjaira jellemző eklektikus rajzulat alól (liberálisok posztkommunista vezetőkkel, szociáldemokraták szélsőséges nacionalista rokonszenvvel vagy kommunista beütésű, oroszbarát nacionalisták)

Azon túl, hogy a PSD–RMDSZ paktum arra „kötelezi” a magyar parlamenti képviselőket (business is business), hogy olyan törvényeket is megszavazzanak, amelyeknek vajmi kevés közük van a demokratikus szellemhez, az RMDSZ jelenlegi vezetői, úgy tűnik, túl nagy kompromisszumot kötöttek egy ilyen kicsi közösségi ajánlathoz képest. Ha támogatást is élvez az a gondolat, hogy az RMDSZ, különböző módon, részt vegyen a kormányzásban, ami, esetleg, mindkét fél számára előnyös, ostobaság azt hinni, hogy ez bármilyen árat megér, még a hitelesség elvesztését is. Az RMDSZ-en belüli krízishelyzet elsősorban azokból az ellentmondásokból következik, amelyek a jelenlegi vezetés által folytatott politikai menedzsment és a különböző belső csoportosulások kilátásai/elégedetlenségei között fennállnak. Ez tulajdonképpen olyan probléma, amely a szövetségi politikai magatartásán belüli megalkuvás/radikalizmus fokától függ, és a konfliktus a választók szintjén is érzékelhető. A jelenlegi vezetés gyenge pontjai legfőképpen a Markó-periódus kimerüléséből származnak, és összefüggnek a szövetségben belüli hatalom átruházásáért folyó alkudozás bizonyos merevségével. Mindezekhez hozzáadódik még a magyar népesség elvándorlását csökkenteni hivatott és a fiatal generációt szélesebb körű és tevékenyebb részvételre ösztönző (elsősorban gazdasági) kínálat hiánya.

A jelenlegi krízishelyzetet csak belülről lehet megoldani. A szövetség mostani vezetése ugyanazokat a kimerültségre, ha úgy tetszik, imagoi telítettségre valló jeleket mutatja, mint a román választók által 1989 után elfogadott többi párt (innen ered a PRM – az egyetlen, a kormányzásban gyakorlatilag még részt nem vett párt – felemelkedésének lehetősége is). Az RMDSZ-nek, akárcsak a román politikai színtér egészének, a választók számára új távlatokat nyitó új politikai vezetőkre és modellekre van szüksége. Természetesen létezik a tervezetbe való belemerevedés lehetősége is, amely azzal, az RMDSZ ellenségei által is igen jól ismert kockázattal jár, hogy a szövetség eltűnik az ötszázalékos választói küszöb alatt. A bölcsesség azonban, a politikában is, a kellő időben történő visszavonulásból áll.

Fordította: NASTASĂ-KOVÁCS Annamária

Jegyzetek

- 1 Ugyanazzal a szociolingvisztikai jelentéssel találkozunk a székely kiirtós kalács esetében is. A kifejezést – a bukaresti üzletekben pontosan így írva, a Fekete-tenger partján széltehen-hosszában bejáró mozgóárusok kedves fonetikai fordításában „Chiu rtoș colaci” néveléssel – Pruteanu-szerű fordításban Tulnice-ként emlegeti néhány kolozsvári árus (mintha ezek a „gasztronómiai politizálások” izesebbé tennék más kultúrák konyhai különlegességeit).
- 2 Hgy friss példával szolgáljak, a Román Hírszerző Szolgálatnak (SRI) a sátnáista mozgalommal foglalkozó utolsó jelentése megemlíti, hogy ezek magyar közvetítés útján jutnak Romániába. A baj az, hogy nem nagyon van választási lehetőség. Ha a Fekete-tenger a legjobb szomszédunk (ez igen, ez egyszerű külpolitikai kinyilatkoztatás!), akkor Magyarország az egyedüli és a legnagyobb szomszédunk, amellyel közös határunk van. Mindez – akaratlanul, de kikérülhetetlenül – nagy társadalmi kockázatot hordozó kulturális importot is feltételez. Annak idején az egész *shopping tourism* jelenség, majdnem mindenik zenei, művészeti vagy divatirányzat, ami a kultúrával foglalkozó elvtársak számára oly romlottan büzlött, szintén magyar csatornákon áramlott be, és a szerbeknél, akik azonban azóta kissé visszafelé fordították a történelem kerekét...
- 3 Az idei népszámlálás előzetes adatai hasonló tendenciát mutatnak más, magyarok által lakott helységeken is.
- 4 Az író többek között megjegyzi: *A kisebbségi problémák összességére nem lehet tiszteletes megoldást találni, mert már maga a kisebbségi kategória is méltatlan és lelkeleg lehetetlen. [...] Valamely kisebbség élethez való joga sajátos kultúráján keresztül igazolható. Ha kiszakítjuk életteréből, a kisebbségi kultúra nem fejlődhet, és ha nem fejlődik, akkor hanyatlak, a kulturális értékelési szempontok és az erkölcsi nívó pedig csökken. A kisebbségi sors nem politikai vagy társadalmi, hanem erkölcsi lehetlenség.*

MARIUS COSMEANU 1967-ben született Marosvásárhelyen. A Monitorozó és Elemző Csoport szociológusa. (*Futurism: strategie migrationala ale românilor din Ungaria*) (*Futurizmus: a magyarországi románok migrációs stratégiája*), *Altera*, 1999, 9; *Antinostalgia, Sfera politică*, 2001.

Cristina GHEORGHE

(Megint) jönnek az amerikaiak

Nem tudom, miért (lstenem, ez is csak egy szófordulat...), az amerikaiakat nagyon várják román földön. Beléjük helyezték a bizalmat a második világháború megnyerésével kapcsolatban, és ök voltak azok is, akiknek meg kellett volna szabadítaniuk bennünket az újonnan létrehozott kommunista rendszertől a háború után. Ugyancsak a román kívánta, hitte, remélte, függetlenül attól, hogy a kapanyelet fogta-e, vagy kereskedő, illetve kisvállalkozó volt-e, hogy az amerikaiak jövele megoldja Románia problémáit. Mivel senki nem ismerte öket túlságosan, a fontos csak az volt, hogy jöjjenek.

De az amerikaiak nem jöttek csak kb. '96-ban, hogy megvigasztaljanak, amiért kimaradtunk a NATO-ból. A kommunizmus viszont sokkal hamarabb ideért (Oroszország, legalábbis egyesek számára, sokkal közelebbi volt és maradt, mint Amerika), és sikerült megszereznie és aztán elveszítenie a legkedvezményezettebb ország klauzuját, vagyis néhány olyan gazdasági könnyítést, amelyet aztán nem tudott mással helyettesíteni, mint az afrikai országokkal kötött szerződésekkel; az pedig köztudott, hogy azok gazdasága mennyire engedte meg nekik a más országokkal való üzleteket, még ha kommunista országokról volt is szó.

Anik Sándor: Folk Art, 2002

De az amerikaiak jöveleéhez kapcsolódó álom továbbra is létezett, továbbra is új híveket szerzett magának, vagy megerősítette a régiéket reményeit és meggyőződéseit. Nem tudom, hogy a kommunista társadalom bukása után továbbra is úgy gondoltak-e a románok az óceánon túli felebarátokra, mint holmi csodaszerekre, különösen, mert a láthatáron új csodaszereket jelent meg: az Európai Közösség, amely később Európai Unióvá alakult. A különbség csupán annyi, hogy most senki nem mondta, hogy jönniük kell az európaiaknak, hanem azt hangoztatták, hogy be kell lépniük Európába, egyesek még csodálkoztak is, hogy Európa nem fogadott be gondolkodás nélkül, minden forrás nélkül (mert hiszen Európa az Atlanti-óceántól az Uráliig terjed, nem igaz?).

De ne kalandozzunk el túlságosan, mert az amerikaiak ismét „jönnek”. Természetesen nem közvetlenül, hanem megbízottak személyében, hiszen az út hosszú, az idő pedig pénz, amit ök nagyon jól tudnak. A megbízott, Mircea Geoană, augusztus 6-án Washingtonban Colin Powell-lel, az Egyesült Államok államtitkárával találkozott, és (köszönetet mondva az integrációban mind eddig nyújtott segítségért) Románia NATO-jelölését, valamint az Egyesült Államok és Románia közti stratégiai partnerség megerősítését vitatta meg vele (különös tekintettel a gazdasági területre). Az amerikaiak (feltehetően) udvariasságból, szintén köszönetet mondtak a segítségért (szükségük volt rá?), amelyet Románia nekik nyújtott az antiterrorista koalíció Enduring Freedom nevével, Afganisztánban folytatott műveletében, azért, hogy stabilitási tényező a Balkánon (úgy legyen...), a Nemzetközi Büntető Törvényszék előírásainak 98. cikkelyére vonatkozó kétoldalú megállapodás megkötéséért, amely szerint Románia kötelezi magát arra, hogy neki adja ki azokat a román területen lévő amerikai katonákat, akiket az amerikai igazságszolgáltatásra tartozó bűnök elkövetésével vádolnak.

Közismert, hogy a diplomácia szavakat jelent. Sok szót. Köszönetnyilvánítást, kétségnyilvánítást, koktélok, titkos vagy nyílt találkozásokat, jótékony célú bálakat és megint csak sok-sok köszönetnyilvánítást, mindenki részéről, minden résztvevőnek címezve. Leggyakrabban ilyen körülmények között oldják meg a legfontosabb kérdéseket. Nem tudhatjuk, hogy a román külügyminiszter találkozása az amerikai hivatalosággal valóban megoldja-e Románia atlanti integrációjának problémáját, különösen pedig gazdasági helyzetét. Nyilvánvaló viszont, hogy a szerződés megkötése nem volt túl diplomatikus lépés az Európai Unió felé, amelyről, úgy tűnik, vezetőink teljes mértékben megfeledkeztek.

Reméljük azonban, hogy a két ország képviselőinek ez az új, akár pulykával és süttőtökös palacsintával, akár anélkül megtartott hálaadás napja nem csupán formális jelentőséggel bír majd, hanem valóságos hatása lesz a román gazdaságpolitikákra (ha léteznek ilyesmik) és az euróatlanti szervezetekbe való integrációra. Ebben az esetben nem tudom, lesz-e okuk az amerikaiaknak bármit is megköszönni nekünk, noha nekünk biztos lesz mit megköszönnünk nekik, mert udvariassággal sikerült legalább egy kicsit megmozgatniuk... És eszünkbe jutatniuk, kicsit későn ugyan, csupán mikor európai utalások kezdtek elhangzani, hogy a különböző szerződések aláírása nem egyszerű forma-ság, hatásuk is van, még diplomáciai is.

Fordította: HADHÁZY Zsuzsa

CRISTINA GHEORGHE 1968-ban született, Ilti-ben, Suceava megyében. Doktorandus a párizsi Marne la Vallée-ban és a kolozsvári BBTE-n, témája *Az európai politikai integráció, gyakorlat, elmélet és irányzatok. A Realitatea de Mediaș újságtudósítója, publicisztikai írásai jelentek meg.*